रास्कोट नगरपालिका
स्थानीय राजपत्र

रास्कोट नगरपालिकाद्धारा प्रकाशित

खण्ड ६, संख्या ३, रास्कोट राजपत्र,
मितिः२०७९/०९/२८

भाग २

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति, २०७९

प्रस्तावनाः रास्कोट नगरपालिका स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२(२) बमोजिम रास्कोट नगरपालिकाले यो कार्यविधि बनाई लागू गरिएको छ ।

१. परिचय

नेपालको संबिधानले वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैगिंक विभेद र सबै प्रकारका छुवाछुतको अन्त गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र समाजिक न्याय सुनिश्चित गर्दै समानुपातिक समावेशी र सहभागितामुलक सिद्धान्तका आधारमा समतामुलक समाजको निर्माण गर्ने अभिप्राय राखेको छ । तसर्थ संविधानले महिला, दलित, जनजाति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपांगता भएका व्यक्ति तथा अन्य पछाडी परेका समुदायको मानव अधिकारको संरक्षण, सर्म्बद्धन र परिपूर्णको लागि विभिन्न मानव अधिकारमुखी अवधारणाको अवलम्बन गरेको छ । त्यस्तै गरेर महिला, दलित, आदिबासी, जनजाती, मधेसी, थारु, मुस्लिम, अलपसंख्यक, सीमान्तीकृत, अंपागता भएका ब्यक्ति, लैगिंक तथा यौनिक अल्पसँख्यकको सामाजिक न्यायको हकलाई समेत मौलिक हकको रुपमा रुपमा अंगिकार गरेको अवस्था छ ।

संविधानको धारा १८ ले कानूनको अगाडी समानता र कानूनको समान संरक्षणको सुनिश्चितता गरेको छ भने विशेष वर्ग र समुदायको उत्थानका लागि विशेष संरक्षण समेत गर्न सकिने कुराको परिकल्पना गरेको छ । त्यस्तै संविधानले मौलिक हकको रुपमा महिलाको हक र दलितको हकलाई समेत स्विकार गरेको छ भने धारा ४२ को सामाजिक न्यायको हक अर्न्तगत आर्थिक सामाजिक वा शैक्षिक दृष्टिले पछाडी परेका लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक नागरिकलाई समानुपातिक समावेशीकरणको सिद्धान्तको आधारमा राज्यका निकायमा सहभागितको हक सुनिश्चित गरेको छ र उनीहरुको रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा कानून बमोजिम प्राथमिकताका साथ अवसर पाउने हकलाई मौलिक हकको रुपमा सुनिश्चित गरिएको छ। सोही बमोजिम स्थानीय तहका लागि संविधानले महत्वपुर्ण कार्यक्षेत्रहरुलाई एकल अधिकार क्षेत्रको रुपमा स्विकार गरेको छ उदाहरणको लागि संबिधानको अनुसूची ८ बमोजिम स्थीनय तहको अधिकारको सूचीमा स्थानीय सेवाको ब्यवस्थापन, स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख संकलन, आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा, आधारभूत स्वाथ्य र सरसफाइ, स्थानीय अदालत र मेलमिलापको ब्यवस्थापन, जेष्ठ नागरिक, अंपागता भएका ब्यक्ति र अशक्तहरुको ब्यवस्थापन, बेरोजगारको तथ्यांक संकलन, विपद ब्यवस्थापन जस्ता बिषयहरु एकल अधिकारमा परेका छन् ।

त्यस्तै गरेर स्थानीय सरकार संचालन सम्बन्धमा तर्जुमा गरिएको स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १९ ले बिशेष रुपमा स्थानीय तहका प्रमुख काम, कर्तब्य र अधिकारलाई निर्दीष्ट गरेको छ जसअनुसार स्थानीय सेवाको ब्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, सेवा शर्त, योजना, कार्यान्वयन र नियमन, जनशक्ति ब्यवस्थापन र वृत्ति विकास, स्थानीय तख्यांक र अभिलेख संकलन जस अर्न्तगत पनि तथ्याङ्ग सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, सेवा शर्त, योजना, कार्यान्वयन र नियमन गर्नु , आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा, स्वास्थ्य र सरसफाई, स्थानीय अभिलेख ब्यवस्थापन, जेष्ठ नागरिक, अंपागता भएका ब्यक्ति र अशक्तहरुको ब्यवस्थापन, वेरोजगारको तथ्यांक संकलन, विपद ब्यवस्थापन, सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारण, जस्ता महत्वपुर्ण कानूनी दायित्व रहेको छ ।

त्यस्तै ऐनको परिच्छेद ६ मा योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धमा पालिकाको आफनो अधिकारक्षेत्रभित्रका बिषयमा **स्थानीयस्तरमा विकासका लागि आवधिक, वार्षीक, रणनीतिगत रुपमा मध्यकालिन तथा दिर्घकालिन योजना बनाई** लागू गर्नुपर्ने कुरालाई कानूनी दायित्वको रुपमा निर्दिष्ट गरेको छ । त्यस्तै योजना बनाउदा स्थानीय बासिन्दाको सहभागिता जुट्ने, महिला, अपांगता भएका व्यक्ति, बालबालिका, पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने, लैगिंक समानता र सामाजिक समावेशीकरण अभिबृद्धि हुने कुराका साथै योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय सीमान्तकृत तथा लोपोन्मुख समुदाय, महिला, बालबालिका, दलित, युवा, अल्पसंख्यक, अंपागता भएका ब्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायत सरोकारवालाहरुको अधिकतम सहभागिता प्राथमिकतामा राखेर गराउने दायित्व कानूनी रुपमा स्पष्ट तोकिएको छ । तसर्थ स्थानीय तहमा लैगिंक समानता र सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) को सुनिश्चितता तथा

मुलप्रभावहिकरण गराउनु प्रमुख रुपमा स्थानीय तहको कानूनी दायित्वलाई कसरी प्रभावकारी र उत्तरदायी बनाउन सकिन्छ भन्ने मान्यतालाई पनि महत्वपुर्ण रुपमा यस ऐनले औल्याएको छ ।

२.लैससास कार्यमा पालिकाका वर्तमानमा भईरहेका प्रयासहरु

लैससाससंग सम्बन्ति कामहरु के के भएको छ ?

१.पालिकाले आर्थिक रुपमा बिपन्न महिला, एकल महिला, हिंसा पिडीत महिला, द्धण्ड पिडीत महिलाहरुको, आर्थिक सहयता गर्ने गरिएको छ ।

२.मानव वेचविखन तथा घरेलु हिंसा सम्वन्धि (कु-प्रथा, कुरीति तथा लैंगिक हिंसा न्युनीकरणका लागि पालिकाले वडाहरुमा अन्तरकिया कार्यक्रम संचालन गरेको छ ।

३. वालविवाह तथा वाल दुरव्यवहार न्युनीकरणका लागि पालिकाले पालिका स्तरका सबै माध्यामिक बिद्यालयहरुमा अन्तरकिया कार्यक्रम संचालन गरेको छ ।

३. लैससास मा देखिएका समस्या, चुनौती र अवसरहरु

समस्या :

- लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी वुझाईमा एकरुपता नहुनु,
- नगरपालीकाको योजना तर्जुमा प्रकियामा लैससासको सवाल मुलप्रवाहीकरण नहुनु,
- नियमितरुपमा लैङ्गिक उत्तरदायी वजेट परिक्षण नहुनु,
- लैससासको लागी आवश्यक खण्डीकृत तथ्यांक संकलन र अभिलेखीकरणको अभाव रहनु,
- बिशेष गरेर महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, सिमान्तकृत समुदायको स्थानीय तहबाट प्रवाह गरिने सेवा प्रवाह तथा सुचनामा पहुँच हुन नसक्नु ।
- समाजमा विद्यमान लैगिंक, जातिय तथा अन्य आधारमा समाजमा भेदभाव, असमानता कायम रहनु ।
- महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति लक्षित बजेट विनियोजन नहुँनु, अवण्डा तथा डल्लो बजेट प्रणालीकाकारण राज्यको सेवा, सुविधा तथा अवसरहरुमा लक्षित वर्गको पहुँच नहुनु ।
- रास्कोट नगरपालिकामा रहेका गरिव, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति तथा पिछडिएका वर्गका व्यक्तिहरु आफ्नो हक, अधिकार प्रति जानकार नहनु र आफनो हक अधिकार प्राप्तिका लागि वकालत गर्ने क्षमताको विकास हुन नसक्नु ।
- .स्थानीय निकाय समाजमा पिछडिएर रहेका महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति, एच.आइ.भि.प्रभावित व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरी नीति, योजना, बजेट विनियोजनमा संवेदनशिल नहुनु
- पालिकाले निर्माण गरेका नीतिहरुका बारेमा नागरिकहरुसंग छलफल गरि सुझाब संकलन गर्ने अभ्यासको कमि

४.चुनौतीहरु

क. समाजमा विद्यमान रहेका हानीकारक सामाजिक मुल्यमान्यताहरु कायम रहनु,
ख. लक्षित वर्गको आयस्तरमा ज्यादै ठुलो असमानता हुनु,
ग.लाभ वाडफाँडमा वास्तविक लक्षित वर्गको पहिचान र पहुँचमा सुनिश्चिता गर्न नसक्नु,
घ.पालिकाले लैंससास आवश्यक छ भन्ने सोच नराखि पुर्वाधार विकासका योजनालाई प्राथमिकता दिईनु पालिकाको

ङ.नीति तयार गर्दा आवश्यकताका आधारमा भन्दा मागका आधारमा नीति निर्माण हुनाले कार्यान्वयन पक्ष चुनौतीपुर्ण रहनु ।

५. अवसरहरु

समावेशीकरणलाई प्रवर्द्धन र प्रोत्साहन गर्ने संविधान र संविधानमा भएका ब्यबस्थाहरु, विभिन्न संवैधानिक आयोगका साथै प्रतिष्ठान, समिति आदि संरचनाहरु, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, दिगो विकास लक्ष्य लगायत नेपाल सरकारले समावेशिता सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय रुपमा जनाएका प्रतिवद्धताहरु, नगरपालिकामा निर्वाचित जनप्रतिनिधित्व एवं नीति तथा कानुन निर्माण तथा नीति निर्माण गर्ने अधिकारले नगरपालिकालाई लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मैत्री नगर बनाउने अवसर प्रदान गरेको छ। संघीय तथा प्रदेश सरकारको लैससास उत्तरदायी वजेट तथा कार्यक्रमहरुले नगरपालिकालाई नीति तथा कानुन बनाई कार्यान्वयन गर्ने अवसरहरु प्रदान गरेको छ।

लैससास नीति तर्जुमाको महत्व

- यस नगरपालिकामा लैससास सम्बन्धमा देखिएका समस्या र चुनौतिको समाधान गर्न देहायका कारणले लैससास नीति आवश्यक रहेको छ।
- लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी बुझाईमा एकरुपता ल्याउन ।
- नगरपालीकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लैससासको सवाल मुलप्रवाहीकरण गर्न ।
- नियमितरुपमा लैङ्गिक उत्तरदायी वजेट परिक्षण गर्न ।
- लैससासको लागी आवश्यक खण्डीकृत तथ्यांक संकलन र अभिलेखीकरण गर्न ।
- नगरको नीति तथा कार्यक्रम र वजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउन,
- बिशेष गरेर महिला, दलित, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु, सिमान्तकृत समुदायको स्थानीय तहबाट प्रवाह गरिने सेवा प्रवाह तथा सुचनामा पहुँच बढाउन ।
- समाजमा विद्यमान लैगिंक, जातिय तथा अन्य आधारमा समाजमा भेदभाव, ससमानता कायम गर्न
- रास्कोट नगरपालिकामा रहेका गरिब,दलित,अपांगता भएका व्यक्ति तथा पिछडिएका वर्गका ब्यक्तिहरु आफ्नो हक, अधिकार प्रति जानकार गराउन ।
- स्थानीय निकाय समाजमा पिछडिएर रहेका महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति, एच.आइ.भि.प्रभावित व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरी नीति,योजना,बजेट विनियोजनमा संवेदनशिल गराउन ।
- पालिकाले निर्माण गरेका नीतिहरुका बारेमा नागरिकहरु संग छलफल गरि सुझाब संकलन गर्ने सूरुवात गर्न ।
- नगरपालिमा लैससास मैत्री शासन ब्यबस्थाको प्रवर्द्धन गर्न,

६. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) को दीर्घकालीन सोंच

विभेदरहित, समतामूलक, तथा न्यायोचित नगरपालिकाको निर्माण गर्ने ।

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) को लक्ष्य

नगरपालिकामा रहेका हरेक वर्ग र समुदायका ब्यक्तिहरुको पालिका तहका बहुआयामिक पक्षहरुमा मुलप्रवाहीकरण गर्दै लैगिंक उत्तरदायी तथा समावेशी स्थानीय सरकारको निर्माण गर्ने ।

८. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) को उद्देश्य

- नगरपालीकाको बार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, सिमान्तकृत समुदायको सहभमगिता बृद्धि गर्दै उनीहरुको सवाल मुलप्रवाहिकरण गर्ने ।
- लैससासको लागी आवश्यक खण्डीकृत तथ्यांक संकलन र अभिलेखीकरण गर्ने ।
- नगरको नीति तथा कार्यक्रम र वजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउने
- बिशेष गरेर महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, सिमान्तकृत समुदायको स्थानीय तहबाट प्रवाह गरिने सेवा प्रवाह तथा सुचनामा पहुँच बढाउने ।
- समाजमा विद्यमान लैगिंक, जातिय तथा अन्य आधारमा समाजमा भेदभाव, ससमानता कायम गर्ने कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- नगरपालिकामा रहेका गरिब,दलित,अपांगता भएका व्यक्ति तथा पिछडिएका वर्गका व्यक्तिहरुलाई लैगिंक समानता र सामाजिक समावेशिकरण सम्बन्धमा क्षमता अभिबृद्धि गर्ने ।
- पालिकाले निर्माण गरेका नीतिहरुका बारेमा नागरिकहरु संग छलफल गरि सुझाब संकलन गर्ने अभयासको सूरुवात गर्ने ।
- नगरपालिमा लैससास मैत्री शासन ब्यबस्थाको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- सबै प्रकारका साझा अवसर, स्रोत साधन, सेवा, सूचना तथा सुविधाहरु र परिणाममा समेत सबै वर्ग र समुदायको समान पहुँच र नियन्त्रणको सुनिश्चितता गर्ने ।
- नगरको समानुपातिक र दिगो विकास गरी समृद्ध नगर बनाउने ।

९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) का नीतिहरु, रणनीतिहरु तथा कार्यनीतिहरु यसप्रकार रहेको छ ।

नीतिहरु	रणनीतिहरु	कार्यनीतिहरु
९. १. लैससासको अवधारणालाई पालिका तहमा संस्थागत गर्नका लागि आवश्यक रुपमा नीति, कानून तथा मापदण्डहरुको पुनरावलोकन, संशोधन तथा तर्जुमा गर्ने ।	१ लैससासलाई संस्थागत गर्न आवश्यक कानून, नियमावली, कार्यविधी तथा मापदण्डहरुको तर्जुमा गर्ने । २. पालिका तहका बार्षीक तथा आवधिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटहरुको तर्जुमा गर्ने । ३. पालिका तहमा लैससास मूलप्रवाहिकरण गर्न संस्थागत संरचनाको विकास र विस्तार गर्ने	१. स्थानीय तहमा लैससासको मुलप्रवाहीकरणका लागि हाल विधमान र अब बन्न लागेका ऐन, कानून, नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधीहरुको लैससासको दृष्टिकोणबाट पुनरावलोकन गरी आवश्यक नयाँ ऐन, कानून, नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधीहरुको तर्जुमा गरीने छ । २. स्थानीय तहमा लैससासको मुलप्रवाहीकरणका लागि पालिका तहमा लैससास समन्वय समिती र वडास्तरमा उपसमितीको गठन गर्ने, सो समिती र उपसमितीको काम कर्तव्य र अधिकारको बारेमा स्पष्टता गरी संस्था र कार्यक्रममा लैससास मूलप्रवाहिकरण क्षमता अभिवृद्धिका गर्दै लैजाने छ । सो समिती र उपसमितीको काम कर्तव्य र अधिकारको अनुसचीमा उल्लेखित छ । ३. विधमान ऐन, कानून, नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधीहरुको लैससासको दृष्टिकोणबाट पुनरावलोकन गर्दा र नयाँ ऐन, कानून, नीति तथा मापदण्डहरुको तर्जुमा गर्दा नेपाल पक्ष भएका मानव अधिकार सम्बन्धी अर्न्तराष्ट्रिय सन्धी सम्झौता तथा प्रदेश सरकारले विषेश विषयमा बनाएको कानुन र नेपालको संविधानद्धारा प्रदत्त हक अधिकारलाई प्रबर्द्धन गर्ने गरी बनाइने छ ।

		४. लैससासको दृष्टिकोणबाट महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको आवश्यकताको पहिचान गरी सुधार गर्न उपयुक्त क्षेत्रकरुको रेखाङ्कन गरीने छ । ५. लैससासको दृष्टिकोणबाट महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको लागि पालिकाले हालसम्म गरेका पहलहरु र त्यसको कार्यान्वयन तथा प्रतिफलको समिक्षा गरिनेछ । ६. लैससासको दृष्टिकोणबाट लक्षित समुदायको आवश्यकताको पहिचानको आधार तथा पालिकाले हालसम्म गरेका पहलहरु र त्यसको कार्यान्वयन तथा प्रतिफलको समिक्षामा आधारीत भएर पालिकाले आवश्यकताका क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी बार्षीक ,आवधिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटको तर्जुमा गरिनेर्छे । ७ .पालिकाले बार्षीक, आवधिक योजना, कार्यक्रम, बजेट तर्जुमा गर्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको विभिन्न चरणमा प्रत्यक्ष तथा अर्थपुर्ण सहभागिता गराइनेछ । ८. पालिकाले बार्षीक आवधिक योजना तथा कार्यक्रमहरुमा बजेटको तर्जुमा गर्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायका आवश्यकताका क्षेत्रमा न्युनतम प्रतिशत तोकेरै बजेटको तर्जुमा गर्ने ।हरेक आर्थिक वर्षमा लैससास लेखाजोखा गरी प्रतिवेदन सार्वजनिक गरीने छ । ९. विभिन्न प्राकृतिक आपत-विपत,तथा स्वास्थ्य माहामारी जस्ता जोखिम अवस्थाहरुमा विशेष गरेर लक्षित समुदायका लागि रोकथाम, नियन्त्रण र परिपुरण जस्ता सबै चरणमा कसरी संबोधन गर्ने, विशेष अवस्थामा स्थानीय तहका स्रोत साधनको परिचालन कसरी गर्ने, कस्ता सेवा तथा सहयोगलाई प्राथमिकतामा राख्ने भन्ने बारेमा पनि पालिका तहको स्पष्ट्र नीति तयार गरिनेछ ।
९.२ पालिका तहको बार्षीक, आवधीक योजना, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा	१. पालिका अर्न्तगतको संरचनागत तहमा मानव संशोधन लैससासको आधारमा परिपूर्ति गर्ने कुराको सुनिश्चितता गर्ने ।	११ः पालिका स्तर, वडा स्तर तथा समुदाय स्तरमा गठन गरीने विभिन्न संजाल, समूह तथा समितिहरुमा साथै कर्मचारी भर्ना गर्दा वा राख्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको समानुपातिक र समावेशी सहभागिताको

लगायतका संरचनागत तह तथा निर्णायक प्रक्रियामा लक्षित समुदायको प्रभावकारी तथा अर्थपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता गर्ने ।	**२.** पालिका तहको निर्णय प्रक्रियामा लक्षित समुदायको प्रत्यक्ष अर्थपुर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता गर्ने ।	आधारमा प्रतिनिधित्व तथा सहभागिताको सुनिश्चित गर्न नियमावली र कार्यविधि बनाउने छ । १२. पालिका तहको नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम, बजेट आदीको तर्जुमा गर्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी परेका वर्ग र समुदायको अर्थपुर्ण सहभागिता तथा सरोकारवालहरुका प्रतिनिधित्वको सुनिश्चित गर्न नियमावली र कार्यविधि बनाउने छ । १३: पालिका तहका विभिन्न निर्णायक तह नगरसभा, नगरपालिका, वडा समिति लगायतमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी परेका वर्ग र समुदायका राजनैतिक जनप्रतिनिधीहरुको निर्णय प्रक्रियामा अर्थपुर्ण सहभागिता, प्रतिनिधित्व वा नेतृत्वदायी भुमिकामा रहने कुराको सुनिश्चित गर्न नियमावली र कार्यविधि बनाउनेछ । १४: पालिका तहमा भएका सार्वजनिक सरोकारका सबैजसो बिषयवस्तु, सूचना तथा जानकारीहरु लक्षित समुदायको सहज पहुँचका लागि विभिन्न माध्यमबाट आवश्यकता र माग अनुसार संप्रेषण गर्ने र गराउने छ । १५. पालिका तहमा बञ्चितिमा परेका विभिन्न क्षेत्र, वर्ग र समुदाय पहिचान गरि खण्डिकृत तथ्याँक राखिनेछ ।
९.३ पालिका तहमा लैससासको सुनिश्चित गर्न सुशासनको सुनिश्चितता गर्ने ।	१. लक्षित समुदायसँग सम्बन्धीत जानकारी तथा सूचनाहरुलाई उनीहरु समक्ष सहज रुपमा पुर्याउन पारदर्शिताको र उत्तरदायित्वको सुनिश्चितता गर्ने । २. स्थानीय सरकार लक्षित समुदायप्रति जवाफदेही रहेको कुराको सुनिश्चितता गर्न सामाजिक लेखाजोखा तथा गुनासो सुन्ने संयन्त्रको सुनिश्चितता गर्ने ।	१५. विशेष गरेर पालिका तहमा रहेका लक्षित समुदायसँग सम्बन्धीत बिषयवस्तु, सूचना तथा जानकारीहरु लक्षित समुदायको पहुँचको लागि संप्रेषण गर्दा पहुँचयोग्य विभिन्न माध्यमहरुको प्रयोग गरी जस्तो अडियो, भिडियो, प्रिन्ट वा अन्य माध्यमबाट संप्रेषण गरिनेछ । १६. बिषयवस्तु, सुचना तथा जानकारीहरु संप्रेषण गर्दा लक्षित समुदायसँग सम्बन्धीत बिशेष गरेर पालिका तहबाट प्रवाह हुने सेवा, क्षमता अभिबृद्धीका कार्यक्रम, स्वास्थ्य, शिक्षा, रोजगारी, उद्यमशिलतासँग सम्बन्धीत कार्यक्रम तथा त्यसमा विनियोजित बजेट समेत उल्लेख गरी सरल, सहज भाषामा (संभव भए सम्म स्थानीय भाषामा जस्तै डोट्याली वा अन्य स्थानीय रुपमा बोलिने भाषामा) संप्रेषण गरीने छ । सो सेवाहरुको उपलब्धता र प्रभाव कसरी र कहाँबाट प्राप्त गर्ने भन्ने बारेमा पनि नागरिक वडापत्र र अरु प्रवर्द्धनका माध्यमबाट गरीने छ । १७. पालिका तहमा रहेका लक्षित समुदायप्रति स्थानीय तह जवाफदेही छ भन्ने सन्देश प्रवाहका निमित्त प्रत्येक वडा तह तथा पालिका तहमा निरन्तर रुपमा सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक लेखाजोखा र लैससास को संस्थागत लेखाजोखा पनि गरीने छ ।

		१८. पालिका तहमा रहेका लक्षित समुदायको गुनासो सुन्नका लागि गुनासो सुन्ने संयन्त्रको निर्माण जस्तै टोल फ्री नम्बर १६६०८७४४०४४, गुनासो बाक्स, एफ एम कार्यक्रम आदि गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने वा गराइने छ ।
९.४ पालिका तहमा महिला, दलित, अपांगता भएका व्यक्ति लगायत अन्य सबै पछाडी पारिएका समुदाय तथा बर्गहरुका समानता र समावेशीकरण सम्बन्धमा क्षमता अभिबृद्धि गर्ने कुराको सुनिश्चितता गर्ने ।	१. पालिका अर्न्तगतका महिला, दलित, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको क्षमता अभिबृद्धी गर्ने । २. पालिका तहका जनप्रतिनीधी तथा सेवा प्रदायकहरुको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने । ३. सरोकारवाला र अधिकारवादि संसंस्थाहरु संग समन्वय र सहकार्य गर्ने र उनीहरुको क्षमता अधिवृद्धि गर्ने ।	१९. लिंग वा जातिय आधारमा हुने हिंसा, साथै लैगिंक, जातिय, धार्मिक, सामाजिक वा आर्थिक हैसियत आदिमा हुने विभेद तथा भेदभाव, समाजमा ब्याप्त परम्परागत हानिकारक मुल्य, मान्यता र ब्यवहार आदिका कारण मानव अधिकार उल्लघन भई रहेको अवस्थामा त्यस्ता मानव अधिकार उल्लघनलाई कानूनले पनि दण्डित गर्ने विशेष गर्ने साथै सो बारेमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी परेका वर्ग र समुदायलाई जानकारी तथा सचेत गराउन सरोकारवाला र अधिकारवादि संसंस्थाहरु संग समन्वय र सहकार्य गर्ने छ । २०. त्यस्ता मानव अधिकार उल्लघनका घटनालाई कानूनले पनि दण्डित गरेका विषयमा प्रभावित वा पिडित पक्षलाई पालिकाले कसरी सहयोग गर्न सक्दछ, कस्ता कस्ता सेवाहरु उपलब्ध गराउन सक्दछ, त्यस्तो सेवा निशुल्क हने भए सोही कुरा र शुल्क लाग्ने भए कति लाग्दछ भन्ने बारेमा जानकारी समेटिएको सूचनाहरु प्रसारण तथा प्रकाशन गरी निरन्तर संप्रेषण गराईरहने छ । २१. पालिका तहका जनप्रतिनीधीको लागि महिला, दलित तथा अन्य लक्षित समुदायका हक अधिकार संरक्षण तथा मुलप्रवाहिकरणका लागि स्थानीय तहले के कस्तो भुमिका निर्वाह गर्न सक्दछ वा कानूनी कार्यादेश कस्तो रहेको छ भन्ने बारेमा सूचना तथा जानकारीमुलक स्रोत सामाग्री सहज तथा सरल भाषामा प्रकाशित गर्ने र सो सम्बन्धमा तालिम, अर्न्तक्रिया, छलफल जस्ता कार्यक्रमहरुको निरन्तर रुपमा आयोजना गरिनेछ । २२. पालिका तहका जनप्रतिनीधी, सेवा प्रदायकहरु र सरोकारवाला र अधिकारवादि सघंसंस्थाहरुको लागि लैससासको अवधारणा तथा यसको औचित्य तथा संवेदनशिलतामाथिको महत्व सम्बन्धमा सूचनामुलक स्रोत सामाग्री सहज तथा सरल भाषामा प्रकाशित गर्ने र सो सम्बन्धमा तालिम, अर्न्तक्रिया, छलफल जस्ता कार्यक्रमहरुको आयोजना निरन्तर रुपमा गर्नेछ । २३. महिला, दलित, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायका सम्बन्धमा रहेका संबैधानिक प्राबधान तथा संघिय, प्रदेश तथा स्थानीय कानून, नीतिगत प्राबधानहरु, कार्यक्रमहरु तथा सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्तका

		बारेमा तालिम, अर्न्तक्रिया, छलफल जस्ता कार्यक्रमहरुको आयोजना जनप्रतिनिधि तथा सेवा प्रदायकहरुका लागि निरन्तर रुपमा गरिरहने छ । २४. असमानता, भेदभाव ,विभेद, परम्परागत मुल्य मान्यता तथा स्थानीय रुपमा अभ्यास भएका केहि हानिकारक ब्यवहारहरु कसरी समतामुलक र न्यायोचित समाजको लागि अवरोध हुन भन्ने सम्बन्धमा सूचनामुलक स्रोत सामाग्री प्रकाशित गर्ने र सो सम्बन्धमा तालिम, अर्न्तक्रिया, छलफल जस्ता कार्यक्रमहरुको आयोजना निरन्तर रुपमा गरिरहने छ । २५. लिंगमा आधारित हिंसा र भेदभावपुर्ण ब्यवहार विरुद्धका हरेक क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरुमा किशोर तथा पुरुषहरुको अर्थपुर्ण सहभागिता गराउने छ । २७. महिला, दलित, अपाङ्गता भएका ब्यक्तिहरु, यौनिक अल्पसँख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायका सम्बन्धमा रहेका कानूनी हक अधिकारका बारेमा सूचनामुलक तथा जानकारीमुलक कार्यक्रमहरुको आयोजना पालिका अर्न्तगतका लक्षित समुदायका लागि निरन्तर रुपमा गर्ने छ । २८.असमानता, भेदभाव ,विभेद, परम्परागत हानिकारक मुल्य, मान्यता तथा ब्यवहारहरुबाट कानूनद्धारा संरक्षित हक अधिकारको उल्लंघन भएमा स्थानीय तहमा कहाँ जाने, कसले कसरी सहयोग गर्छ, निःशुल्क हुन्छ कि शुल्क लाग्छ, कति समय लाग्छ जस्ता कुराहरुको सम्बन्धमा सूचनामुलक तथा जानकारीमुलक कार्यक्रमहरुको आयोजना निरन्तर रुपमा गर्ने । २९. विशेष गरेर महिला, अपांगता भएका ब्यक्ति तथा आर्थिक रुपमा विपन्न वर्ग तथा समुदायका लागि सिपमुलक, आयमुलक, उद्यमशिलता जस्ता अर्थिकोपार्जन र जिवनउपयोगी कार्यक्रमहरुको संचालन गर्ने छ ।
९.५ लैससास नीति, योजना, कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्यवन, अनुगमन तथा मुल्यांकनको सुनिश्चितता गर्ने ।	१.पालिकाबाट संचालित वा प्रवाहित सेवा, सुविधा, कार्यक्रमको निरन्तर अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने । २. पालिकाबाट संचालित वा प्रवाहित सेवा, सुविधा, कार्यक्रमको प्रभावकारीताको पुनरावलोकन तथा समीक्षा गर्ने ।	३१. पालिकाबाट संचालित कार्यक्रम वा प्रवाहित हुने सेवा, सुविधा, कार्यक्रमको निरन्तर अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणका लागि लक्षित समुदायहरुको सहभागितामा प्राथमिकिकरण रहेको क्षेत्रमा अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन रुपमा हासिल गर्न सक्ने गरी सुचांकहरुको सुचि तयार पारिनेछ । ३२. सामाजिक कार्यक्रमहरुको नियमिति अनुगमन, मुल्यांकन तथा समिक्षा गर्न निश्चित मापदण्ड बनाइनेछ । ३३. भौतिक पुर्वाधार र विकास निर्माणसँगसँगै लक्षित समुदायलाई लक्षित गरी संचालित पालिकाका सामाजिक कार्यक्रमहरुको पनि अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण सुचांकहरुको सुचि तयार पारी सोही सुचांकमा आधारित भई लक्षित समूह कति लाभान्वित भए भएनन भन्ने कुराको अनुगमन तथा समिक्षा

		गर्ने र सो कुराको रेकर्ड राख्ने तथा आगामी बन्ने तथा संचलित हुने कार्यक्रममा सो कुरालाई विशेष ध्यान दिइनेछ।

१०. नीतिको कार्यान्यवनमा आउन सक्ने संभावित जोखिम तथा सो जोखिम न्युनिकरणका उपायहरु।

उल्लेखित नीति, रणनीति र कार्यनीतिहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने सम्भाब्य समस्या, चुनौती तथा जोखिमको निराकरणका लागि देहाय बमोजिमका उपायहरुको अबलम्बन गरिने छ।

क्र.स	संभावित जोखिम	जोखिम न्युनिकरणका उपायहरु
१.	लैससासको विषय बारेमा समान बुझाईको अभाव हुनु तथा स्थानीय तहको प्राथमितामा नपर्नु।	सहभागिताकमुलक छलफलबाट समान बुझाई बनाउने प्रयत्न गरीने। त्यस्तै लैससासलाई प्राथमितामा राख्ने नीतिगत ब्यवस्था गर्ने।
२.	नीति कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार निकाय तथा सरोकारवाला बिच समन्वय नहुनु।	सरोकारवाला बिचमा नियमिति साझा वैठक राख्ने तथा पालिका स्तरमा उपलब्ध संजालहरुको उपयुक्त प्रयोग गरी लक्षित समुदायका ब्यक्तिहरुलाई कसरी लाभान्वित गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा नियमित छलफल गर्ने।
३.	खण्डिकृत तथ्याङ्क तथा सूचांकहरुको आधारमा योजना कार्यक्रमहरु तयार हुन नसक्नु।	योजना तर्जुमा तथा अनुगमन पद्धतीलाई तथ्याङ्कमा आधारीत बनाउने।
४.	आर्थिक स्रोतको अभाव हुनु।	स्थानीय तहको एकमुष्ठ बजेटबाट लक्षित समुदायको लागि निश्चित न्युनतम प्रतिशत बजेट तोकेरै योजना तथा कार्यक्रम तयार पारीने। आगामी आर्थिक बर्षको तुलनामा उक्त बजेट बढाउदै लैजाने (प्रगतीशिल बजेटको तर्जुमा गर्ने)।
५.	नीतिको कार्यान्वियन भए नभएको अनुगमन गर्नका लागि छुटटै संयन्त्र नहुनु।	लैसासस कार्यान्वयन समितिका पदाधिकारी बाहेक पालिकाका अन्य सरोकारवाला निकायहरुको छुटटै अनुगमन समिति गठन तथा परिचालन गर्ने।
६.	नागरिक सक्रियता नभएका कारण स्थानीय सरकार तथा संघसंस्थाले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु नीति अनुरुप प्रभावकारिता नदेखिनु।	नागरिकहरुलाई लैससासको महत्व र नागरिकको दायित्वको बारेमा समुदायस्तरमा अभियान सञ्चालन गर्ने।

११. नीति कार्यान्वयनको लागि कार्ययोजना (Plan of Action) तथा जिम्मेवार निकाय।

त्र.स.	प्रमुख क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय तथा सरोकारवालाहरु	आर्थिक स्रोतको परिचालन	समय सीमा

१.	स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि, वडा तहका जनप्रतिनिधि तथा अन्य सरोकारवाला निकाय विचमा लैससास नीतिको औचित्य महत्व तथा यसबाट पालिकामा पर्ने सकारात्मक असर तथा प्रभावहरुको बारेमा अभिमुखिकरण कार्यक्रमको आयोजना गर्ने ।	रास्कोट नगरपालिका	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट । विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, तथा राष्ट्रिय निकाय, सहकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु एवं निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट समेतलाई परिचालन गर्ने ।	नीति स्वीकृत भएको ३ महिना दिन भित्र ।
२.	पालिका अर्न्तगत लैससास सम्बन्धी विषयवस्तु हेर्नका लागि बिशेष रुपमा कर्मचारी तोक्ने र पालिकामा लैससास समन्वय समिति र उपसमितिको गठन गर्ने सो समितिको लैससास सम्बन्धी विशेषज्ञताको क्रमश विकास गर्दै जाने ।	महिला तथा बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, रास्कोट नगरपालिका	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट । विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, तथा राष्ट्रिय निकाय, सहकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु एवं निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट समेतलाई परिचालन गर्ने ।	नीति स्वीकृत भएको तिन महिना भित्र विशेष रुपमा कर्मचारी तोक्ने तथा विशेषज्ञताको विकास निरन्तर रुपमा बर्षभरी ।
३.	नगरपालिका र यस अर्न्तगतका ९ वटै वडासँग नियमित समन्वयन र सहकार्य गर्ने र नीतिको प्रभावकारीता बारे त्रैमासिक रुपमा समिक्षा गर्ने र आवश्यक देखिएको सुधार नियमित रुपमा गर्दै जाने	बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, रास्कोट नगरपालिका	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट । विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, तथा राष्ट्रिय निकाय, सहकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु एवं निजी	नीति स्वीकृत भएको ३ महिना दिन भित्र र त्यसपछी निरन्तर रुपमा बर्षभरी

				क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट समेतलाई परिचालन गर्ने ।	
४.	नगरपालिका र यस अर्न्तगतका ९ वटै वडामा यस नितिको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धीत बडाको लागि लैससास सम्बन्धी कार्ययोजनाको निर्माण गर्ने ।	बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, रास्कोट नगरपालिका	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट । विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, तथा राष्ट्रिय निकाय, सहकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु एवं निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट समेतलाई परिचालन गर्ने ।	नीति स्वीकृत भएको छ महिना भित्र
५	नगरपालिको नियमित बजेटबाट न्यूनतम प्रतिशत रकम लक्षित समुदायको कार्यक्रमका लागि तोक्ने । पालिका तहको बजेटलाई लैससास उत्तरदायी बनाउनका लागि उल्लेखित मापदण्डको पालना गर्ने १. महिलाको लागि (सूचकहरु १.योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा महिला सहभागिता (२०), २. क्षमता अभिबृद्धि (२०), ३. महिलाहरुको लागि लाभ तथा नियन्त्रणमा सुनिश्चितता (२०), ४. रोजगारी र अन्य आय आर्जन अभिवृद्धि (२०), ५. समयको प्रयोगमा गुणात्मक सुधार तथा कार्यबोझमा कमी (२०) **नोट :उल्ले**खित ५ बटा सूचकहरुको अंकभार जोड्दा २० भन्दा कम भएमा लैगिंक दृष्टिकोणले तटस्थ, सूचकका लागि निर्धारण गरिएको अंकभार जोड्दा कुल योग २०	महिला तथा बालबालिका शाखा, सामाजिक शाखा, तथा योजना शाखा, रास्कोट नगरपालिका	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट । विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, तथा राष्ट्रिय निकाय, सहकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु एवं निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट समेतलाई परिचालन गर्ने ।	नीति स्वीकृत भएको तिन महिना भित्र

	वा सो भन्दा माथि ५० भन्दा कम भएमा अप्रत्यक्ष लैगिंक उत्तरदायी र सूचकका लागि निर्धारण गरिएको अंकभार जोड्दा कुल योग ५० वा सो भन्दा बढी भएमा प्रत्यक्ष लैगिंक उत्तरदायी मानिने छ । त्यस्तै अन्य लक्षित समुदायको हकमा यही लैगिंक उत्तरदायी बजेटको मापदण्ड तथा सुचकहरुको प्रयोग सम्बन्धीत लक्षित समुदायको समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सिद्धान्तमा आधारित भएर गर्ने ।				
६.	यो लैससास नीति कार्यान्वयनमा उत्कृष्ट प्रर्दशन गर्ने वडा तहलाई पुरस्कृत गरी प्रोत्साहन गर्ने परिपाटीको विकास गर्ने ।	रास्कोट नगरपालिका	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट । विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, तथा राष्ट्रिय स्तरका निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट ।	कम्तीमा बर्षको एकचोटी हरेक आर्थिक बर्षको अन्तमा
७.	प्रत्येक ३/३ बर्षमा लैससास नीतिको पुनरावलोकन गर्ने र समसामयीक रुपमा परिमार्जन तथा संसोधन गर्ने ।	रास्कोट नगरपालिका	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट । विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, तथा राष्ट्रिय निकाय, सहकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु एवं निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट समेतलाई परिचालन गर्ने ।	नीति स्वीकृत भएको तिन महिना पछी र निरन्तर बर्षभरी
७.	नीति कार्यान्वनको निरन्तर समिक्षा, अनुगमन, मुल्यांकनका लागि आवश्यक सुचकहरुको निर्माण गर्ने र	योजना शाखा	लैगिंक समानता, महिला सशक्तिकरण, मानव अधिकार	संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारबाट विनियोजित बजेट ।	नीति स्वीकृत भएपछी प्रत्येक ६/ ६ महिनामा

	सोको आधारमा नियमित अनुगमन, मुल्यांकन गर्ने		तथा सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा विषय विज्ञहरु ।	विकास साझेदार, संयुक्त राष्ट्र संघिय निकाय तथा अन्य अर्न्तराष्ट्रिय, राष्ट्रिय निकाय, सहकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरु एवं निजी क्षेत्रबाट प्राप्त बजेट समेतलाई परिचालन गर्ने ।	

१०. लैससास नीतिका अपेक्षित उपलब्धिहरु

- योजना प्रक्रियामा महिला, बालबालिका, दलित, युवा, अंपागता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक लगायत सवै वर्गको अर्थपूर्ण र सकारात्मक सहभागिता वृद्धि भई सार्वजनिक स्रोत साधन, तथा अवसरहरुमा सवै वर्गको समान पहुँच स्थापित भएको हुनेछ ।
- नगरपालिकाको वार्षिक नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरु लैससास उत्तरदायी हुनेछ ।
- नगरपालिकाले सञ्चालन गर्ने हरेक क्रियाकलापह**रु** लैससास दृष्ट्रिकोणबाट प्रभावकारी र सकारात्मक रहनेछ
- नगरपालिकामा लैससास लेखाजोखा पद्धति सुरुवात तथा नियमितता हुनेछ ।
- नगरपालिकामा सवै सरोकारवाला निकाय, सेवाप्रदायक संस्था तथा सेवाग्राहीविच समान बुझाइ भई लैससासमैत्री सेवा प्रवाह हुनेछ ।

११. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण नीतिको कार्यान्वयन व्यवस्थाः

यस नीतिमा भएका प्रावधानलाई स्थानीय तहमा प्रभाकारी रुपमा कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने कार्यका साथै सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, प्रदेश सरकारबाट निर्दिष्ट गरेका नीति अनूरुप लैङ्गिक समानतासामाजिक समावेशीकरणको कार्यलाई प्रभावकारीरुपमा कार्यान्वयन गर्न,

क) यस रास्कोट नगरपालिका स्तरमा देहाय बमोजिमको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समन्वय समिति रहने छ । यस समितिले लैससास नीतिमा भएका प्रावधानलाई स्थानीय तहमा कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने कार्यका साथै सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले निर्दिष्ट्र गरेका नीति तथा प्रदेशको नीति र निर्देशिका अनूरुप लैससासको कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने कार्य गर्नेछ र समन्वय समिति यस प्रकार हुनेछ :

लैससास समन्वय समितिका गठन

क) नगर उप-प्रमुख	संयोजक
ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
ग) प्रमुख सामाजिक विकास शाखा	सदस्य
घ) संयोजक, सामाजिक विकास समिति	सदस्य
ङ) सामुदायीक संघ सस्था मध्येबाट	सदस्य
च) महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक विषय हेर्ने अधिकृत	सदस्य सचिव

समितिको आकार : समितिको पदाधिकारीहरु ७ देखि १३ जना सम्म राख्न सक्नेछ ।

प्रत्येक वडा स्तरमा देहाय बमोजिमको लैंङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ । सो उपसमिति मार्फत लैससास सम्बन्धि सबै किसिमका कार्यक्रमहरुको समुदाय स्तरसम्म पुऱ्याईने सुनिश्चितता गर्ने छ ।

क) वडा अध्यक्ष	संयोजक
ख) वडा सदस्यहरु (महिला र महिला दलित सहित)	३ जना सदस्य
ग) वडा सचिव	सदस्य सचिव
घ) विकास साझेदार सघंसस्थाबाट आवश्यकता अनुसार मनोनयन	२ जना सदस्य
ङ) महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक विषय हेर्ने अधिकृत कर्मचारी	१ जना सदस्य

लैससास समन्वय समितिको काम कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने छ।

क) रास्कोट नगरपालिकाको ऐन, कानुन, नीति, आवाधिक योजना, विषयगत योजना, पाश्वचित्र र अरु प्रकाशित हुने सबै प्रकारका दस्तावेजमा लैससासको विषयवस्तुको समावेश गरी मुलप्रवाहीकरण गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने,

ख) रास्कोट नगरपालिकाको योजना तथा वजेट तर्जुमा गर्दा लैससासका समस्या समाधान हुने गरी उत्तरदायी बनाउन प्राविधिक सहयोग गर्ने,

ग) रास्कोट नगरपालिकाको खण्डिकृत तथ्याकको व्यवस्था गर्न र समयानुकुल अद्यावधिक गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने,

घ) रास्कोट नगरपालिकाका महिला, वालबलिका लगायत वञ्चितिकरणमा परेका समुदायको खण्डिकृत तथ्यांक संकलन एवं विश्लेषण गरी समस्याको पहिचान गर्न सहयोग गर्ने,

ङ) रास्कोट नगरपालिकाको योजना तथा कार्यक्रमहरुको तर्जुमा गर्दा महिला र विपन्न वर्गका समुदाय र व्यक्तिहरुका विकासका कार्याक्रमहरु समावेश, पहुँच र फाईदा वितरणमा सुनिश्चितता ल्याउन नेतृत्वदायी भुमिका निभाउने,

च) रास्कोट नगरपालिकाको लैङ्गिक तथा सामाजिक समोशीकरण नीति अनुरुप लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण कार्यविधि तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

छ) रास्कोट पालिकाको नीति कार्यान्वयन गर्न आफ्नो जिम्मेवारी वहन गर्ने र अन्य निकाय तथा कार्यालयसंग कार्यगत समन्वय कायम गर्ने ,

ज) रास्कोट नगरपालिकाको नीति कार्यान्वयन सम्बन्धी अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने गराउने, सार्वजनिक सुनवाई, सामाजिक लेखाजोखा र लैससास लेखाजोखा गर्न नेतृत्वदायी भुमिका निभाउने,

झ) रास्कोट नगरपालिकाको आवधिक, बार्षिक, योजना तर्जुमा कार्यान्वयन वजेट वाँडफाट खर्चको लेखाजोखा, अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणली सामाजिक समावेशीकरण मैत्री भए नभएको विश्लेषण गर्ने र सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी बनाउन नियमितरुपमा सम्बन्धित नगरपालिकालाई सुझाव दिने,

ञ) रास्कोट नगरपालिकाको लैससास सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि योजना तयार गरी लैससास क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने र गराउने,

त) रास्कोट नगरपालिकाको लैससास मूलप्रबाहिकरण र यस नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सरोकारवाला र अधिकारमुखी संघसंस्थाहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने र गराउने,

थ) रास्कोट नगरपालिकाको लैससास नीति कार्यान्वयन गर्नेक्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखीमहरुको समाधान गर्न आवश्यक व्यबस्था गर्ने,

त) यी माथि उल्लेखित कार्यहरु गर्न कार्य योजना र बजेट सहित योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र गराउने

लैससास समन्वय उप-समितिको काम कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुने छ ।

क) रास्कोट नगरपालिकाको लैससास समन्वय समितिले गरेका कार्यहरु जस्तैः पालिकाको ऐन, कानुन, नीति, आवाधिक योजना, विषयगत योजना, पाश्वचित्र र अरु प्रकाशित हुने सबै प्रकारका दस्तावेज स्थानीय तहका समुदायहरु र नागरिक समाजसंग छलफल गरी लैससास सम्बन्धि विषयवस्तुहरुको समावेश गर्न समन्वयकारी भुमिका निर्वाह गर्ने,

ख) रास्कोट नगरपालिकाको योजना तथा वजेट तर्जुमा प्रकृयामा समुदायका विपन्न वर्ग र महिलाहरुलाई सहभागी गराउन नागरिक समाजसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने,

ग) वडा तहको खण्डिकृत तथ्याकको व्यवस्था गर्न र समयानुकुल अद्यावधिक गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने,

घ) वडास्तरमा योजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याई महिला र विपन्न वर्गहरुको सूचना, श्रोत र साधनमा पहुँच बढाई फाईदाको समानुपातिक वितरणमा सुनिश्चितता गर्न नेतृत्वदायी भुमिका निभाउने,

ग) रास्कोट नगरपालिकाको नीति कार्यान्वयन गर्न आफ्नो जिम्मेवारी वहन गर्ने र अन्य वडास्तरका निकाय तथा कार्यालय, सरोकारवाला र अधिकारमुखी संघसंस्थाहरुसंग समन्वय र कार्यगर्न सहकार्य गर्ने,

ङ) वडास्तरमा योजनाको कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याउन सहभागितात्मक अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने गराउने, सामाजिक लेखाजोखा गर्ने, सार्वजनिक सुनवाई गराउने र लैससास लेखाजोखा गर्ने आदि,

च) वडा भित्रका महिला, वालबालिका लगायत वञ्चितीकरणमा परेका समुदायको खण्डिकृत तथ्यांक संकलन एवं विश्लेषण गर्ने र समस्याको पहिचान गर्न सहयोगको साथै सो समस्या समाधानका लागि योजनाको माग गर्न वकालत पनि गर्ने,

छ) वडास्तरमा लैससास सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि योजना तयार गरी लैससास क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने र गराउने,

झ) यस नीति कार्यान्वयन गर्ने क्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखीमहरुको समाधान गर्न आवश्यक व्यबस्था गर्ने,

त) यी माथि उल्लेखित कार्यहरु गर्न कार्य योजना र बजेट सहित योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र गराउने

पालिका स्तरीय समितिको बैठक सामान्यतया प्रत्येक चौमासीकरुपमा बस्ने छ। वडा स्तरिय समितिको बैठक प्रत्येक ६ महिनाको एक पटक बस्ने छ। आवश्यकता अनुसार समितिको बैठक जुनसुकै वेला पनि बस्न सक्ने छ।

अनुसुची

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) शब्दावली तथा परिभाषा

१. लैससास : लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण ।

२. लक्षित समूदाय : यस लैससास नीतिको प्रयोजनको लागि निम्न उल्लेखित बर्ग तथा समूहलाई लक्षित समूदायको रुपमा मानिएको छ : महिला , लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसँख्यक , अपांगता भएका ब्यक्ति, दलित, जनजाती तथा पछाडी पारेका वा बहिष्करणमा परेका समुदाय ।

प्रमाणिकरण मिति :